

บทที่ 4

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์และชาวกูย

ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์โดยสังเขป

Bastin and Benda, 1968 (อ้างถึงในศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูสุรินทร์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2536 : 40) ศึกษาพบว่าประมาณ 3,000 ปีก่อนพุทธศักราช มีกลุ่มชนชาติพันธุ์หนึ่งอพยพจากเชิงเขาหิมาลัยลงมาตามลำน้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรักก่อนชนชาติเขมรและลาว ชนชาตินี้สืบเชื้อสายมาจากชนเผ่ามุนด์ (munda) ที่มีถิ่นฐานอยู่บริเวณเชิงเขาหิมาลัย เป็นเจ้าของภาษาพ่อมคหมอผี มีทักษะในการจับและฝึกช้าง (Erik Scidenfaden, 1967 อ้างถึงในสมัย สุทธิธรรม, 2537 : 11) ชนเผ่านี้คือชนเผ่านี้ชาวไทยสายสยาม เรียกว่า “ตัวระแคะ” บ้าง “เขมรป่าดง” บ้างนั่นเอง (ปรีดา ศรีชลาลัย, 2504 อ้างถึงในสมัย สุทธิธรรม, 2537 : 11) ถือเป็นชนกลุ่มแรกที่มีหลักฐานยืนยันการอพยพเข้ามายังพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

จากหลักฐานพงสาวดารเมืองสุรินทร์ชาวพื้นบ้านกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “กูย” หรือ “ตัว” ได้อพยพมาจากเมืองอัตปือแสนแป แคว้นจำปาศักดิ์และแยกย้ายกันตั้งถิ่นฐานดังนี้

พวกที่ 1 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองที่ ปัจจุบันคือ ตำบลเมืองที่ จังหวัดสุรินทร์ มีนายบ้านชื่อ เชียงปุม

พวกที่ 2 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกุดหวายหรือบ้านโคกเมืองเตา ปัจจุบันคือ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ มีนายบ้านชื่อ เชียงสี

พวกที่ 3 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองสิงห์ ปัจจุบันคือ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ มีนายบ้านชื่อ เชียงสง

พวกที่ 4 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านอจจะปะนึ่งหรือบ้านโคกอจจะหรือโคกดงอาจ ปัจจุบันคือ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีนายบ้านชื่อ เชียงพะ

พวกที่ 5 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านโคกลำควน ปัจจุบันคือ อำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ นายบ้านชื่อ ตากะจะ และเชียงจัน

พวกที่ 6 ตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านกุดปะไท หรือกุดประทายปัจจุบันคือ บ้านจารพัตร อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ นายบ้านชื่อ เชียงชัย

ต่อมาสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (เจ้าฟ้าเอกทัศน์ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี) แห่งกรุงศรีอยุธยา ช้างเผือกแตกโรงหนีจากกรุงมาทางเขตเมืองพิมาย จึงโปรดให้ขุนนางสองพี่น้อง

กับไพร่พล 30 คน ออกติดตามและจับช้างเผือกกลับมาได้ด้วยความช่วยเหลือของหัวหน้าบ้านป่าดงทั้ง 6 คน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หัวหน้าหมู่บ้านมีฐานันดรศักดิ์ดังนี้

เชียงปุม	เป็น	หลวงสุรินทร์ภักดี
เชียงสี	เป็น	หลวงศรีนครเตา
เชียงขัน	เป็น	หลวงปราบ
เชียงมะ	เป็น	หลวงเพชร
เชียงชัย	เป็น	ขุนไชยสุริยงค์
กาตะจะ	เป็น	หลวงแก้วสุวรรณ

ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดี (เชียงปุม) ได้ย้ายมาหมู่บ้านเมืองทีไปเป็นเจ้าเมืองตั้งบ้านคูปะทายเป็นเมืองปะทายสมันต์ (เมืองสุรินทร์ในปัจจุบันภายหลังตั้งชื่อตามชื่อของเจ้าเมือง) และหลวงสุรินทร์ภักดีได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้มีบรรดาศักดิ์สูงขึ้นเป็น พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง

เมื่อพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางถึงแก่กรรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้บุตรชายคนแรกเป็นเจ้าเมืองสุรินทร์สืบแทน ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพระสุรินทร์ภักดีศรีไพศมณันต์ (ดี) และได้ทรงโปรดเกล้าฯ ยกเมืองสุรินทร์ เมืองสังฆะ (สังขะ) และเมืองขุขันธ์ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร เมืองสุรินทร์มีเจ้าเมืองปกครองสืบเชื้อสายกันมารวม 11 คน จึงถึงปี พ.ศ. 2451 ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นแบบเทศาภิบาล และในปี พ.ศ. 2494 ได้เปลี่ยนจากตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดมาจนถึงปัจจุบัน (อัจฉรา ภาณุวัฒน์ และคณะ, 2539 : 1 - 4)

จังหวัดสุรินทร์ปัจจุบันตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (แผนที่ 1) มีเนื้อที่ประมาณ 8,124.056 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 5,077,535 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 1,381,962 คน เป็นชาย 690,495 คน เป็นหญิง 691,467 คน จำนวนบ้าน 276,611 หลังคาเรือน (ข้อมูลองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 4 กิ่งอำเภอ 159 ตำบล 2,021 หมู่บ้าน (ข้อมูลที่ทำการปกครองจังหวัดสุรินทร์)

ประวัติความเป็นมาของชาวกูย

ชาวกูยหรือส่วยเป็นกลุ่มชนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของดินแดนกัมพูชาในอดีตเมื่อ 3,000 ปีมาแล้ว (สมัย สุทธิธรรม, 2537 : 11) และเมื่อ

ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 19 ชาวกูยที่แคว้นอัสสัมของประเทศอินเดียได้ถูกรุกรานของวัฒนธรรมและบูรณภาพโดยชนเผ่าอนารยะ จนบางส่วนต้องอพยพลงมาตามลำน้ำโขง

พงศาวดารจำปาศักดิ์และประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์บันทึกไว้สอดคล้องกันว่า ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ชาวกูยจำนวนมากได้อพยพจากบริเวณเมืองอัตปือแสนแป แขวงจำปาศักดิ์ข้ามลำน้ำโขงมายังฝั่งตะวันตก Bastin and Benda ได้ยืนยันว่าเหตุผลในการอพยพของชาวกูยเพื่อหนีการบีบคั้นทางใจและแสวงหาดินแดนแห่งความเป็นไท หนีการถูกข่มเหง การบังคับขู่เข็ญให้จัดหาช้างศึกให้จำปาศักดิ์ โดยมุ่งหน้ามาทางตะวันตกบริเวณแนวเขาพนมดงรัก

ชาวกูยเป็นชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามุนด์ (munda) เนื่องจากเป็นชนกลุ่มที่รักสันติไม่ใฝ่สงคราม นิยมใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติ ทำให้ถูกรุกรานจากกลุ่มชนที่นิยมการค้าอาณานิคม (เจริญ ไวรวิจนกุล, 2539 : 38)

พระยาประชากรกิจกรจักร(อ้างถึงในศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูสุรินทร์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2536 : 41) เชื่อว่าชาวกูยที่อพยพหนีการรุกราน ได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในพื้นที่ของอีสานตอนล่าง ชาวกูย กวย หรือ ข่า ขมุ ลัวะ เขอ เป็นพวกเดียวกัน แต่เรียกตามสำเนียงของภาษาพูดในแต่ละท้องถิ่น

Erick Scidenfaden (อ้างถึงในอิศราพร จันทร์ทอง, 2537 : 8) นักชาติพันธุ์วิทยา ชาวเดนมาร์ก ได้ระบุเวลาที่พวกกูยเคลื่อนย้ายจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศพม่า และมาถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเมื่อประมาณ 1,000 ปีก่อนคริสตกาล ชาวกูยเหล่านี้อาศัยอยู่ตั้งแต่ภาคใต้ของลาว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พวกที่อพยพตามมาก็คือ เขมรและลาว

หม่อมราชวงศ์ธรรมวงษ์จิตร(ม.ว.ปฐุม คเนจร)(อ้างถึงในศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2543 : 41) เรียบเรียงพงศาวดารหัวเมืองมณฑลอีสานกล่าวว่า เดิมพื้นที่ในมณฑลลาวนี้เมื่อก่อนจุลศักราชได้ 1,000 ปี ก็เป็นทำเลป่าดงซึ่งเป็นที่อาศัยของพวกคนป่าอันสืบเชื้อสายมาแต่ขอม ต่อมาเรียกกันว่า ข่า, ส่วย, กวย ซึ่งมีอยู่ในเขตฝั่งโขงตะวันออก

ชนชาติกูยมีเลือดผสมระหว่างพวกเวดดิค (weddid proto australian) กับพวกเมลานีเซียน (melanesian) มีรูปร่างลักษณะคล้ายเขมร หลังจากขอมเสื่อมอำนาจ ชาวเขมรจึงอยู่กลมกลืนกับชาวกูยตลอดมายาวนาน คนไทยในราชสำนักเรียกชาวกูยพวกนี้ว่า “พวกเขมรป่าดง”

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกการอพยพของชนชาวเขมร ลาวและกูยพบว่า ชนชาติกูยคือชนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแถบตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และจังหวัดสุรินทร์ก็เป็นแผ่นดินของชาวกูย, กวย, กุยหรือส่วยดั้งเดิม ชาวกูยในอีสานตอนล่างมีสายพันธุ์เลือดผสมใหม่ 2 สาย คือกูยที่แต่งงานกับชาวลาว เรียกว่า “ส่วยลาว” หรือ “เลี้ยวกูย”

อีกสาย เรียกว่า “ส่วยเขมร” หรือ “กวยขแมร์” ชาวไทยเรียกชาวกวยว่า “ส่วย” สันนิษฐานว่า ในอดีตหัวเมืองประเทศราชจะถูกกำหนดให้ส่งเครื่องบรรณาการหรือส่วยให้เมืองหลวง และพวก เขมรป่าดงหรือชาวกวยก็เป็นกลุ่มชนที่มีความชำนาญในการหาของป่า และมีความสามารถพิเศษ ในการคล้องช้าง จึงต้องลำเลียงของป่าบรรทุกหลังช้างนำเครื่องราชบรรณาการมายังเมืองหลวง ด้วยเหตุดังกล่าวคนในเมืองจึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ส่วย” จนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาชาวกวยหรือส่วยที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์โดยการนำ ของนายบ้านกลุ่มชาวกวย (เข็ยงมะ) ที่ต่อมาหมายถึงบริเวณอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และ กลุ่มนายบ้านตากะจะและเข็ยงขัน ปัจจุบันคืออำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ น่าจะเป็นกลุ่มเดียวกับชาวกวยตำบลเจนแวน ตามคำบอกเล่าของผู้นำชุมชนและคนเฒ่าคนแก่ในตำบลที่ให้ข้อมูลตรง กันว่าชาวกวยตำบลเจนแวน ได้อพยพมาจากตำบลปรางกู๋ จังหวัดศรีสะเกษบางส่วน และอพยพ มาจากบ้านหนองแวง อำเภอสังขะ (เดิม) ซึ่งเป็นเขตติดต่อกิ่งอำเภอศรีณรงค์ในปัจจุบัน (แผนที่ 2)

สภาพทั่วไปของชุมชนชาวกวยตำบลเจนแวน

ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ

ตำบลเจนแวนมีเนื้อที่ประมาณ 34.52 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21,575 ไร่ ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ประมาณ 63 กิโลเมตร อยู่ในเขตปกครองของกิ่งอำเภอศรีณรงค์ ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองแวง ตำบลณรงค์ ตำบลตรวจ ตำบลศรีสุข และตำบลเจนแวน

ตำบลเจนแวนมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม โดยมีอาณาเขตติดต่อกิ่งอำเภอสังขะ ดังนี้ (แผนที่ 2)

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลกู๋ อำเภอปรางกู๋ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลหนองแวง กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลตรวจและตำบลณรงค์ กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

ตำบลเจนแวนมีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่านพื้นที่จำนวน 4 สาย และมีแหล่งน้ำธรรมชาติ อันได้แก่ บึง และหนองน้ำ จำนวนไม่น้อยกว่า 20 แห่ง เป็นแหล่งน้ำที่ทำประโยชน์ให้แก่ ชาวตำบลเจนแวนทั้ง 10 หมู่บ้าน และมีป่าที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ประกาศให้เป็นป่าวัฒนธรรม ได้แก่ ป่าวัฒนธรรมโคกหนองเม็ก มีเนื้อที่ 1,239 ไร่ (ข้อมูล จากองค์การบริหารส่วนตำบลเจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์)

ด้านการปกครอง

ตำบลเจนแวนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน (แผนที่ 3) ได้แก่

หมู่ที่ 1	บ้านเจนแวน	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายสุพจน์ ทองอ้ม
หมู่ที่ 2	บ้านแดง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายถวิล ทองอ้ม
หมู่ที่ 3	บ้านเกาะใหญ่	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นางลำไย ฝาโรสง
หมู่ที่ 4	บ้านพราน	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายเฉลียว บุญเยี่ยม
หมู่ที่ 5	บ้านตะโนน	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายทรงชาติ อินตา
หมู่ที่ 6	บ้านสำโรง	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายถวัลย์ หล้าล้ำ
หมู่ที่ 7	บ้านสนวน	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายบุญมา เคื่อนขาว
หมู่ที่ 8	บ้านพะเนาวัล	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายน้ำ อินทร์ตา
หมู่ที่ 9	บ้านเกาะน้อย	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายยก ทองอ้ม
หมู่ที่ 10	บ้านสิม	ผู้ใหญ่บ้านชื่อ	นายเกียง ทองอ้ม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเจนแวน ซึ่งได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยประกาศกระทรวงมหาดไทยและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2539 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 มีนาคม 2539 โดยมีโครงสร้างการบริหารงาน 3 ฝ่ายได้แก่

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1 คน
2. รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1 คน
3. เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1 คน
4. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	14 คน

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการบริหาร	จำนวน	1 คน
2. กรรมการบริหาร	จำนวน	2 คน

พนักงานส่วนตำบล ประกอบด้วย

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	1 คน
------------------------------	-------	------

2. หัวหน้าส่วนการคลัง	จำนวน	1 คน
3. หัวหน้าส่วนโยธา	จำนวน	1 คน
4. ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	2 คน
5. ลูกจ้างกรมการปกครอง	จำนวน	3 คน

ภายใต้การเมืองปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีการจัดประชุมและประชาคมเป็นประจำ โดยใช้สถานที่สาธารณะประโยชน์ เช่น วัด ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือศาลาประชาร่วมใจ (ภาพที่ 1) เป็นจุดนัดพบและเป็นเวทีประชาธิปไตยชุมชน

ด้านเศรษฐกิจ

ประชากรของตำบลแจนแวนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 60 ของพื้นที่ตำบลทั้งหมด นอกจากการทำนาแล้วเกษตรกรยังมีอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรอง ส่วนที่เหลือได้แก่ อาชีพค้าขายและรับจ้างมีจำนวนน้อย

เนื่องจากตำบลแจนแวนยังมีสภาพความเป็นชุมชนชนบทอยู่ค่อนข้างมาก วิธีการผลิตและการบริโภคจึงยังมีลักษณะแบบดั้งเดิม กล่าวคือ การผลิตยังผลิตจำนวนน้อยเพื่อการบริโภคหากมีเหลือก็จะนำออกจำหน่าย การบริโภคก็ยังเป็นไปแบบพอมีพอกินและไม่ฟุ่มเฟือยมากนัก เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สำหรับวิธีการทำนานั้น เกษตรกรในตำบลแจนแวนยังคงใช้สัตว์เลี้ยงคือ โค - กระบือ ไถนาเป็นส่วนใหญ่ และเลี้ยงสัตว์เหล่านี้ไว้ในบริเวณบ้าน (ภาพที่ 5)

จากการที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการผลิตสินค้าทางการเกษตรอย่างเดียว คือ ทำนาปีละ 1 ครั้ง จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดรายได้ในช่วงนอกฤดูทำการเกษตร และแม้จะมีเวลาว่างเพียงพอแต่คนในชุมชนก็ยังคงผลิตเพื่อใช้ในครอบครัวมากกว่าผลิตเพื่อการจำหน่าย เช่น การทอผ้าไหม การทอผ้าห่ม ฯลฯ ไว้ใช้เอง (ภาพที่ 2) เนื่องจากขาดทุนในการผลิต ขาดความรู้ในการพัฒนาฝีมือแรงงาน และขาดความรู้ทางการตลาด จากรูปแบบการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคที่ยังไม่ฟุ่มเฟือยมากนัก ทำให้ชุมชนยังคงใช้ชีวิตตามแบบดั้งเดิม ชาวบ้านยังมีชีวิตความเป็นอยู่ที่พึ่งพาธรรมชาติ หางของป่า หาปลาในหนองน้ำ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ขัดสน ชาวภูยตำบลแจนแวนส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน การพัฒนาที่เน้นโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างความเจริญทางวัตถุได้เข้าถึงชุมชนโดยผ่านทางสื่อต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ ทำให้ชาวภูยรุ่นใหม่มีการ

บริโภคที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น และเกิดภาวะการเป็นหนี้กระจายทั่วทั้งพื้นที่ (ข้อมูลจากศูนย์ถ่ายถอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์)

การศึกษา

ตำบลแจนแวนมีสถานศึกษาทั้งหมด 7 แห่ง ในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา ขยายโอกาส และระดับมัธยมศึกษา ได้แก่

1. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	จำนวน	1	แห่ง
2. โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน	2	แห่ง
3. โรงเรียนประถมศึกษา (ขยายโอกาสฯ)	จำนวน	3	แห่ง
4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวน	1	แห่ง

จากการสำรวจข้อมูลด้านการศึกษาโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน และสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอศรีนครินทร์ พบว่า ราษฎรในเขตตำบลแจนแวนยังมีระดับการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และผู้อ่านออกเขียนได้มีจำนวนน้อย นอกจากนั้นอัตราการศึกษาต่อของเด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็อยู่ในระดับต่ำด้วยเช่นกัน

ศาสนา

การนับถือศาสนาของประชาชนในตำบลแจนแวน ร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนศาสนสถาน ได้แก่ วัด สำนักสงฆ์จำนวน 5 แห่ง ในเรื่องการนับถือศาสนาของชาวภูมิตำบลแจนแวนนี้แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะความเชื่อที่แสดงออกในรูปพิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วย การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง และการบูชาเทพในศาสนาพราหมณ์ เป็นต้น

ในกลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธนั้น กลุ่มผู้นับถือลัทธิธรรมกายจะเป็นกลุ่มที่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น การร่วมกิจกรรมทำวัตรสวดมนต์เย็น การห้ามปรบมือภายในวัด ขณะประกอบพิธีทางศาสนา เป็นต้น (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์)

จำนวนประชากร

ประชากรในเขตตำบลแจนแวนมีจำนวนทั้งสิ้น 10 หมู่บ้านรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 10 : แสดงจำนวนประชากรตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนประชากร(คน)		รวมทั้งสิ้น (คน)	จำนวนหลังคาเรือน
		ชาย	หญิง		
1	บ้านแจนแวน	663	669	1,332	229
2	บ้านแดง	215	252	467	82
3	บ้านเกาะ	518	549	1,067	187
4	บ้านพราน	519	494	1,013	160
5	บ้านตะโนน	856	871	1,727	286
6	บ้านลำโรง	631	605	1,236	180
7	บ้านสนวน	285	282	567	89
8	บ้านพะเนาวัล	215	225	440	65
9	บ้านเกาะน้อย	244	250	494	86
10	บ้านลิ้ม	189	203	392	63
	รวมทั้งสิ้น	4,335	4,400	8,735	1,427

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์, 2544

ภาษาพูดหรือส่วย

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม อันประกอบด้วยส่วนสำคัญ อันได้แก่ ภาษา ความรู้ ความคิดและความสามารถต่างๆ ความเชื่อ ศิลปกรรม กฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณีคั้งนั้น “ภาษา” จึงเป็นส่วนหนึ่งของการบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนแต่ละชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแสดงถึงพัฒนาการของความเป็นมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรม

ภาษาถิ่น (dialect) หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆ ที่ผู้พูดภาษานั้นๆ อาศัยอยู่หรือภาษาที่พูดในชุมชนชั้นหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นภาษาที่คนในชุมชนติดต่อสื่อสารกันอย่างเป็นธรรมชาติ

ในคำแปลจนแวนประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 พูดภาษาส่วย ภาษาส่วยนั้นเอกลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัดและต่างจากภาษาอื่น แต่ไม่มีภาษาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยเหตุดังกล่าวการสืบทอดวัฒนธรรมด้านภาษาจึงเป็นแต่เพียงการสื่อสารกันต่อๆ มาจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการจดบันทึก ทั้งนี้เนื่องจากการจดบันทึกเป็นภาษาไทย ไม่สามารถอ่านออกเสียงได้ตรงกับภาษาพูดโดยสมบูรณ์

ลักษณะของภาษาส่วย คือ คำพูดส่วนใหญ่มักจะเป็นคำพยางค์เดียวโดด แล้วเติมคำนำหน้าอีกคำหนึ่ง คำศัพท์บางคำใช้เหมือนกับภาษาเขมร แต่ต่างจากภาษาไทยบางคำใช้ตรงกับภาษาไทยบางคำใช้ทับศัพท์ภาษาไทย แต่สำเนียงการออกเสียงจะต่างออกไป และบางคำใช้แตกต่างจากภาษาไทยโดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ภาษาส่วยบางคำที่เป็นคำศัพท์เดียวกันกับภาษาเขมร แต่ความหมายแตกต่างออกไป ส่วนประโยชน์นั้นภาษาส่วยสุรินทร์มีการเรียงลำดับประโยคเหมือนภาษาทั่วไป คือ ประธาน กิริยา กรรม (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์, 2543 : บทนำ)

ด้วยเหตุผลที่ว่า ภาษาส่วยหรือส่วยนั้น ไม่มีภาษาเขียน ไม่มีหลักฐานบันทึกจากรุ่นก่อน จึงทำให้คำศัพท์ที่ชนชาวส่วยในแต่ละพื้นที่ใช้แตกต่างกันออกไป เช่น ชาวส่วยในเขตอำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ เรียกน้ำว่า “เคียะห์” ชาวส่วยกิ่งอำเภอศรีณรงค์เรียกว่า “เคียะห์” ในขณะที่คำศัพท์บางคำใช้เหมือนกัน เช่น การเรียกบ้านว่า “คุง” เหมือนกัน เป็นต้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ การที่คำศัพท์ภาษาส่วยบางคำใช้ภาษาเขมร หรือทับศัพท์ภาษาไทยนั้น นอกจากจะเป็นผลมาจากการถ่ายทอดโดยการสื่อสารที่ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ยังเป็นผลมาจากการที่ชนชาวส่วยเป็นชนกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับ เขมร ลาว และไทยกลาง เมื่อชาวส่วยแต่งงานกับคนเขมร ลาว หรือคนไทย การใช้ภาษาในการสื่อสารจึงได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น ๆ ประกอบกับการได้รับการศึกษาซึ่งต้องใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอน ภาษาส่วยหรือส่วยโบราณจึงค่อยๆ สูญหายไป อย่างไรก็ตามภาษาส่วยหรือส่วยที่ยังมีการสืบทอดในกลุ่มชาวส่วยและใช้เป็นภาษาหลักในการสื่อสารภายในชุมชน หากแต่ลดระดับความเข้มข้นลงบ้าง สำหรับชาวส่วยเฉียงช้างซึ่งมีภาษาฝิปะกำ ซึ่งเกี่ยวกับคาถาในการคล้องช้าง จับช้าง กลับพบว่าการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เรียกได้ว่าแทบไม่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นเลย เนื่องจากเป็นภาษาคาถาที่ต้องใช้อย่างเคร่งครัด สำหรับงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงภาษาส่วยหรือส่วยที่ใช้สื่อสารกันทั่วไปไปในชุมชนชาวส่วยดังกล่าวอย่างคำศัพท์และประโยคต่อไป

คำศัพท์ภาษาญว/อ่วยภาษาไทย

กะเต๊ะ

ดิน

ค๊ะห์/เด๊ะห์

น้ำ

กะยาน

ลม

อู่

ไฟ

พะละมา

ฝน

สะเก๊ะ

หนาว

กะเตา

ร้อน

ชิต

เกียจคร้าน

ตะง

กลางวัน

สะเตา

กลางคืน

กั๋วอู่

อยู่ไฟ

เตาะตะอู่

ออกไป

ไฮ

เรา/ฉัน

มอง

คุณ

กยะ

ฝั้ว-สามี

กันแกล

เมีย-ภรรยา

กอน

ลูก

กอนตลู้

ลูกผู้ชาย

กอนกะไป

ลูกผู้หญิง

กอนงา

ทารก (ชายและหญิง)

อาโ๊ะ

เด็กชาย

นาง

เด็กหญิง

กะมอด

เด็กสาว

โป๊ะ

เด็กหนุ่ม

กวยเผา

คนแก่/คนเฒ่า

ทรวช

ไก่

อากา

ปลา

กะฮ๊ะ

นกกา/อีกา

กั๋วต

กบ

คำศัพท์ภาษาไทย/ส่วยภาษาไทย

เจียง

ข้าง

แจะ

ม้า

แจม

นก

อาจอ

สุนัข

กะจัญ

งู

ทา

เปิด

กลอ

หอย

เทลด

ไข่

เทลดทา

ไข่เปิด

เทลดทรวย

ไข่ไก่

เทลดแจม

ไข่นก

ไปรคง

มะม่วง

ไปรโตง

มะพร้าว

ไปรมะเกียง

ส้ม

แมกัลไปง

แตงโม

เปรียค

กล้วย

เปลียล

ดอกไม้

แคนลอง

ต้นไม้

ละมียค

ขมิ้น

แก๊ส

เล็ก

พีค

ใหญ่

ค๊ะหังาม

น้ำหวาน

บลอง

เหล้า

ยาโย๊ะ

บุหรี

โคย

ข้าว

สตาจค้

เงิน

ฮับ

เสื่อ

คอ

กางเกง

จิกะโปรง

กระโปรง

คำศัพท์ภาษาไทย/ส่วยภาษาไทย

ชิลอน	ผ้าถุง
แบ๊ะเซ็ง	รองเท้า
คุง	บ้าน
หมวกงอบ	งอบ
เกวียน	เคียวเกี่ยวข้าว
ครูดอกา	ไซ
ทรู	ลอบดักปลา
วองาน	ทำงาน
จี	ไป
ปอยเคยะห์/ปอยค๊ะห์	อาบน้ำ
จาโดย	กินข้าว
งอยค๊ะห์	กินน้ำ
มะน๊ะ / วัน โฟง	ผีปอบ, กระสือ, กระหัง
จมอบ	หมอต้าแย
มวย	1
บา	2
ไป	3
ปอน	4
ชอง	5
ตะเพ็ด	6
ตะโพล	7
ตะโกล	8
ตะเค๊ะ	9
มวยเจ็ด	10
ชาว	20
ชามซิบ	30
ซี้ลซิบ	40
ห้าซิบ	50
หกซิบ	60

คำศัพท์ภาษาอุยกูร์/ส่วย

เจ็ดสิบ

แปดสิบ

เก้าสิบ

มวขร้อย

มวขเพ็ญ

บาเพ็ญ

ไปเพ็ญ

ภาษาไทย

70

80

90

100

1,000

2,000

3,000

ประโยคภาษาอุยกูร์/ส่วย

เนาจิวองาน

เนาเกิดเนาอแซ

มองชะมีนะนา

มองเกิดกวยออ

เนาพิป็นกั๋วคง

จัยแนพระมา

ไฮคั้งจีแซนยะ

มองอายุมะนา

มองเกิดกั๋วนา

ไฮกวยสะเร็น

ไฮกวยเกิดเซ่นทำ

กอนแนตะอโน๊ะเมะคั้งจีแซนยะ

กวยเมย์ออนกอนจีเรียนตังเมือง

เต๊ะะกล่าจัยเล็อกคั้ง

โครีะกัจครอ

โครีะกอปกา

ประโยคภาษาไทย

เขาไปทำงาน

เขาเป็นชาวนา

คุณชื่ออะไร

คุณเป็นคนดี

เขาไม่อยู่บ้าน

วันนี้ฝนตก

เราจะไปร่วมพิธีแซนยะ

คุณอายุเท่าไร

คุณเกิดที่ไหน

ฉันเป็นคนสุรินทร์

เฒ่าจ๋าเป็นคนมีศีลธรรม

เด็กไม่สบายพ่อแม่ไป

แซนยะ

คนรวยส่งลูกไปเรียนในเมือง

พรุ่งนี้เป็นวันเลิกคั้ง

การลงแขกเกี่ยวข้าว

การลงแขกจับปลา

ในปัจจุบันคนในชุมชนชาวภูย/ส่วย ยังคงใช้ภาษาส่วยในการติดต่อสื่อสารกัน และใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับคนในชุมชนเมืองและการติดต่อราชการ แม้ว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันจะใช้ภาษาไทยการเรียนการสอน แต่เด็กก็ยังคงใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารกัน และใช้ภาษาไทยสื่อสารกับครู การเรียนรู้และเข้าใจทั้ง 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาท้องถิ่นนี้ จะเป็นข้อดีสำหรับการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเคารพ และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมด้านภาษาของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการดำรงรักษา และสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไป

ระบบสังคมและระบบครอบครัว

ชุมชนชาวภูยตำบลแจนแวนยังเป็นชุมชนชนบท โครงสร้างสังคมเป็นสังคมของเครือญาติ และผู้ที่รักนับถือกัน เป็นสังคมเกษตรกรรมที่สมาชิกในสังคมวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายและพึ่งพาอาศัยกัน มีการรวมกลุ่มทางสังคมโดยอาศัยพื้นที่และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ลักษณะครอบครัวจะเป็นครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย โดยญาติพี่น้องจะอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน (ภาพที่ 3, 4, 6) หรือปลูกบ้านอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันในครอบครัวหนึ่งจะมีครัวเรือนมากกว่า 2 ครัวเรือนขึ้นไป ทั้งนี้เพราะประเพณีการสร้างบ้านหลังจากแต่งงานมักสร้างในบริเวณบ้านหลังเดิม หรือหากยังไม่สามารถแยกบ้านได้ก็จะยังคงอยู่ในครอบครัวเดิมไปก่อน ทำให้ครอบครัวชาวภูยมีสมาชิกหลายคน หัวหน้าครอบครัวคือคนที่มีอาวุโสมากที่สุด จะได้รับความเคารพและความยำเกรงจากสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ ความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะแน่นแฟ้นแม้จะขาดเสรีภาพบ้าง แต่ครอบครัวก็มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (ข้อมูลจากแผนพัฒนาตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์)

นอกจากระบบครอบครัวแล้ว ชุมชนยังมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นเครื่องประสานความร่วมมือร่วมใจเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและชุมชนในขณะเดียวกันการเข้าร่วมพิธีกรรมในฐานะผู้แสดงทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของ (sense of belonging) และเกิดจิตสำนึกในเรื่องการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมได้กำหนดให้มีบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ผู้นำอย่างเป็นทางการเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พระและครู เป็นต้น ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ คนเฒ่าคนแก่ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม เป็นต้น คนเหล่านี้ล้วนได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นผู้มีอาวุโส มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรม เป็นที่เคารพศรัทธาของคนในชุมชน

แม้ว่าในชุมชนชาวภูยจะมีบุคคลประเภทต่างๆที่ต้องปฏิสัมพันธ์กัน แต่ความสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลยังให้ความสำคัญกับความอาวุโสทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนไม่มีลักษณะแตก

ต่างกันมากนัก ประกอบกับวิถีการผลิตที่ยังไม่เน้นการผลิตเพื่อการตลาดและวัฒนธรรมการบริโภคแบบเดิม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนไม่แตกต่างกันมากนัก ความเป็นชนชั้นทางสังคมจึงยังไม่ค่อยปรากฏในชุมชนชาวกูยตำบลแจนแวน(ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม)

ชาวกูยได้ชื่อว่าเป็นชนชาติที่รักสันติไม่ใฝ่สงคราม ไม่ชอบการทะเลาะเบาะแว้ง นิยมใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติ และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม จากลักษณะดังกล่าวนี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญ ให้ชุมชนสามารถดำรงคงอยู่และมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการแพร่ระบาดของวัฒนธรรมตะวันตกที่ส่งผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ ที่เข้าไปในชุมชนทำให้ระบบสังคมและครอบครัว ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวกูยค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป นับจากวิถีการบริโภคตลอดรวมถึงแนวทางการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เด็กรุ่นใหม่ชาวกูยเริ่มสนใจวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยลง เปลี่ยนไปบริโภคแบบคนเมือง การเคารพผู้สูงอายุและผู้อาวุโสต่างจากคนรุ่นก่อนๆ หรือแม้แต่ความเชื่อความศรัทธาในประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมก็จะลดน้อยลงเช่นกัน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม)

ตัวอย่างที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรมคือ สภาพการสร้างบ้านเรือนแบบโบราณได้เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก คนรุ่นใหม่นิยมปรับปรุงหรือสร้างบ้านเรือนตามสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ใช้วัสดุในการก่อสร้างที่ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น การใช้ปูนสร้างบ้านก่อทึบ (ภาพที่ 40) การปรับปรุงบ้านตามสมัยนิยม (ภาพที่ 41) นอกจากจะทำให้การอยู่อาศัยเป็นไปอย่างร้อนอบอ้าวแล้ว ยังเป็นการสิ้นเปลืองและเพิ่มภาระหนี้สินให้กับตนเองอีกด้วย

ปัญหา ความต้องการและการพัฒนา

แม้ว่าชุมชนชาวกูยจะยังมีความเป็นชุมชนอยู่มาก แต่ในปัจจุบันกระแสการพัฒนาที่เน้นโครงสร้างพื้นฐานได้กระจายเข้าไปสู่ชุมชนค่อนข้างมาก และมีอิทธิพลมากเพียงพอจะทำให้มุมมองด้านความต้องการการพัฒนาของชุมชนเป็นไปในลักษณะที่เน้นการสร้างมากกว่าการปรับปรุงคุณภาพชีวิต

ปัญหาหลักที่สำคัญของชุมชน แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ แต่ความต้องการการพัฒนากลับมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน จากการรวบรวมประเด็นปัญหาและความต้องการพัฒนาของหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านมีการเสนอปัญหาด້ายๆ กัน โดยประกอบไปด้วยปัญหาด้านต่างๆ ดังนี้

ปัญหาเศรษฐกิจ

- ปัญหาการว่างงานและความยากจน
- ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร
- ปัญหาการขาดที่ดินทำกิน
- ปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียน
- ปัญหาการขาดการส่งเสริมด้านการเลี้ยงสัตว์

ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน

- ปัญหาไฟฟ้าและแสงสว่าง
- ปัญหาน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค
- ปัญหาถนนหนทางชำรุดไม่ได้มาตรฐาน
- ปัญหาน้ำท่วมขังและไม่มีทางระบายน้ำ

ปัญหาสังคม

- ปัญหาสุขภาพอนามัย
- ปัญหาการขาดสวัสดิการผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด
- ปัญหาขยะ
- ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาการขาดสถานที่ออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ

ปัญหาการเมืองและการปกครอง

- ปัญหาการติดต่อสื่อสารและการได้รับข่าวสารจากภาครัฐ
- ปัญหาการขาดความศรัทธาในระบบการเมืองการปกครอง (ส่วนท้องถิ่น)

อย่างไรก็ตามในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ในภาพรวมชุมชนได้ร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาโดยเรียงลำดับดังนี้

- ปัญหาการว่างงานและความยากจน
- ปัญหาไฟฟ้าและแสงสว่าง

- ปัญหาน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค
- ปัญหาน้ำเพื่อการเกษตร
- ปัญหาถนนหนทางชำรุดไม่ได้มาตรฐาน
- ปัญหาสุขภาพอนามัย
- ปัญหาการขาดสวัสดิการผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- ปัญหาการขาดที่ดินทำกิน
- ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด
- ปัญหาขยะ
- ปัญหาน้ำท่วมขังและไม่มีทางระบายน้ำ
- ปัญหาการติดต่อสื่อสารและการได้รับข่าวสารจากภาครัฐ
- ปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียน
- ปัญหาด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย
- ปัญหาการขาดสถานที่ออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ
- ปัญหาการขาดการส่งเสริมด้านการเลี้ยงสัตว์
- ปัญหาการขาดความศรัทธาในระบบการเมืองการปกครอง (ส่วนท้องถิ่น)

(ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์)

ประเด็นปัญหาที่กล่าวมานั้นบางเรื่องมีคนในชุมชนจำนวนน้อยให้ความสนใจ เช่น เรื่องการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งๆที่เป็นสิ่งใกล้ตัวมากที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามประเด็นปัญหาความต้องการของชุมชนแล้ว จะพบว่าชุมชนชาวกูยตำบลแจนแวนก็ไม่ต่างจากชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่มีปัญหาความต้องการในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ และการขาดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เป็นหน้าที่ของภาครัฐคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเองในการประสานความร่วมมือและสร้างการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างชุมชนที่น่าอยู่ให้ยั่งยืนต่อไป

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

ดังที่กล่าวถึงสังคมและระบบครอบครัวชาวกูย ว่าเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ผูกพันกันสูงและครอบครัวเป็นระบบเครือญาติ การร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมอันเป็นส่วนรวมจึงยังคงมีให้เห็น เช่น การเข้าร่วมพิธีแห่นายที่ชาวกูยจัดขึ้นทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ผู้เข้าร่วมพิธีประกอบไปด้วย

สมาชิกของชุมชนแทบทุกคน และแม้เวลาจะผ่านไปการจัดพิธีแซนยะก็ยังมีผู้ร่วมพิธีจำนวนมาก เช่นเคย

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองนั้น จากข้อมูลเชิงปริมาณ (แผนภาพที่ 11 - 12) แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวภูค้ำบดแฉนแวนในอัตราส่วนที่ไม่มากนัก แม้แต่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ. 2545 - 2549) ก็อยู่ในระดับต่ำอย่างน่าใจหาย

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุด ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแฉนแวนในวันที่ 10 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2543 และอัตราการไปใช้สิทธิเป็นดังนี้

แผนภาพที่ 11 : แสดงข้อมูลการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแฉนแวน ตำบลศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

หมู่ที่	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (คน)	คิดเป็นร้อยละ (%)
1	1,010	606	60
2	287	192	66.90
3	852	460	54
4	647	391	60.43
5	1,254	724	57.73
6	755	398	52.71
7	342	204	59.64
8	297	165	55.55
9	350	219	62.57
10	272	144	52.97
รวม	6,066	3,503	57.74

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลแฉนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์, 2544

ข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี
(พ.ศ. 2545 - 2549) จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน

แผนภาพที่ 12 : แสดงจำนวนผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน

หมู่ที่	จำนวนประชากรทั้งสิ้น (คน)	จำนวนผู้เข้าร่วมเวที ประชาคมหมู่บ้าน	คิดเป็นร้อยละ
1	1,332	98	7.36
2	467	64	13.70
3	1,067	52	4.87
4	1,013	133	13.13
5	1,727	89	5.15
6	1,236	49	3.96
7	567	68	11.99
8	440	58	13.18
9	494	52	10.53
10	392	64	16.33

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลแจนแวน กิ่งอำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์, 2544

นอกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการในรูปแบบของการเข้าร่วมเวทีประชาคมหมู่บ้าน และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติแล้ว ชาวภูคตำบลแจนแวนยังมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่รุนแรง ซึ่งได้แก่

การตั้งกลุ่มทางการเมือง

ชาวภูคตำบลแจนแวน โดยการนำของผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการตั้งกลุ่มทางการเมืองชื่อ กลุ่มอนุรักษ์ป่า เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์การขัดแย้งในพื้นที่ คือ มีการประกาศเขตป่าวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบล โดยเขตป่าได้กินพื้นที่ซึ่งเคยเป็นที่เพาะปลูกของราษฎรจำนวนหนึ่ง ส่งผลให้มีการประท้วงคัดค้านการประกาศเขตป่าวัฒนธรรม และขอกรรมสิทธิ์ในที่ป่าเพื่อการเกษตรเมื่อเกิดกระแสการคัดค้านและข้อเรียกร้องดังกล่าวชาวภูคที่ต้องการสนับสนุน

การประกาศเขตป่าจึง รวมตัวกันเพื่อคัดค้านการขออนุญาตสิทธิในที่ดินบริเวณป่า และส่งผลให้ สองกลุ่มในพื้นที่เดียวกันมีความขัดแย้งกัน และเป็นกรณีเรื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน

การชุมนุมประท้วง

แม้ว่าจะมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในการเมืองระบอบประชาธิปไตยไม่มากนัก แต่ชาว กูยตำบลแจนแวน มักจะแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในลักษณะการชุมนุมประท้วงอยู่เป็นประจำ หากมีเหตุการณ์อันนำความไม่พอใจมาสู่ชุมชน การต้องการความช่วยเหลือ หรือเกิดความขัดแย้ง ใดๆขึ้น ชาวกูยตำบลแจนแวนจะเรียกร้องไปยังราชการส่วนภูมิภาค คือ กิ่งอำเภอ หรือจังหวัดโดยตรง กรณีตัวอย่างความไม่พอใจของชุมชนและแสดงออกโดยการชุมนุมประท้วงที่ผ่านมา ได้แก่ การชุมนุมประท้วงการออกเอกสารสิทธิในที่ป่าสาธารณะ การประท้วงการปฏิบัติงานราชการ และการประท้วงการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 กิ่ง อำเภอศรีนครินทร์ ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ที่ผ่านมา เป็นต้น ลักษณะการ แสดงพฤติกรรมทางการเมืองดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากการแสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหา ของตนเอง ซึ่งระบบราชการหรือระบบการเมืองไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ ชุมชนจึงต้องออกมาปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเอง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของ ชุมชนแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของภาครัฐและระบบการเมืองอีก ด้วย

ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อชุมชน

ชายกูยตำบลแจนแวนเป็นกูยที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมลาวมากกว่าเขมร ดังนั้น ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับพิธีกรรมและความเชื่อของชาวลาว ความเชื่อของชาวกูยปัจจุบันยังได้รับอิทธิพลจากระบบความเชื่อดั้งเดิมมาก โดยเฉพาะความเชื่อ เรื่องผี วิญญาณ หรืออำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ ชาวกูยจะมีความเชื่อในนาร่องไสยศาสตร์ อย่างมั่นคงและจะแสดงออกในรูปของประเพณีพิธีกรรมมากมาย อันได้แก่ ความเชื่อในเรื่องผี บรรพบุรุษที่คุ้มครองดูแลชุมชน ซึ่งก็คือ ผีปู่ตา ชาวกูยจะนับถือผีปู่ตาและให้ความเคารพเป็นอย่าง ยิ่ง การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการลบหลู่ปู่ตา หมายถึง การกระทำอันนำมาซึ่งภัยพิบัติของผู้ กระทำและชุมชน

ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์และอำนาจเหนือธรรมชาติของชาวกูย เป็นความเชื่อที่ได้รับ สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ อันประกอบไปด้วยความเชื่อในฤกษ์ยาม โดยเฉพาะการจัดงานพิธี

บวงสรวงเช่นไหว้ต่างๆ เช่นการแขนชะมูนจะถือว่าวันอังคารเป็นวันที่เหมาะสมสำหรับประกอบพิธี เป็นต้น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์)

ความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ จะเห็นได้ว่า ผีกับคนหรือคนกับผีเป็นความเชื่อที่มีอาจแยกออกจากกันได้ ผีหรือวิญญาณตามความเชื่อของชาวกูยแบ่งเป็นผีดี คือ ผีที่ดูแลปกป้องคุ้มครองชุมชน ส่วนผีชั้นเลวที่ทำความเดือดร้อนให้กับชุมชน ดังจะเห็นได้จากผีหรือวิญญาณที่ชาวกูยมีความเชื่อกลัวผูกพันกับชีวิตของตนมีอยู่จำนวนมากมาย เช่น

1. ผีบรรพบุรุษ เป็นผีเครื่องญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ทำหน้าที่คอยปกป้องดูแลลูกหลานในชุมชนให้ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข รวมไปถึงผีประจำบ้านที่เรียกว่า “ผีปู่ตา” ซึ่งเป็นผีชั้นดีที่คอยดูแลรักษาป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ที่จะมากระทำแก่คนในหมู่บ้าน ทุกๆปีชาวบ้านจึงจัดพิธีแขนชะเพื่อเป็นการบวงสรวงและเซ่นปู่ตา ยะจ๊ะหรือสถานที่สิงสถิตย์ของปู่ตาก็คือเขตหวงห้ามของชุมชน (ภาพที่ 43) บริเวณรอบๆ ยะจ๊ะจะเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านดูแลร่วมกัน เพราะมีความเชื่อว่าหากผู้ใดไปรบกวนหรือทำลายทรัพย์สิน หรือแม้แต่ตัดต้นไม้บริเวณศาลปู่ตา ผีปู่ตาจะโกรธและบันดาลให้ชีวิตประสบสิ่งอัปมงคล

2. ผีบ้านผีเรือน ชาวกูยตำบลแฉนแฉน เรียกว่า “กะมัยยุง” คือ ผีที่ดูแลบ้านเรือนและคุ้มครองคนในบ้าน หากสมาชิกในครอบครัวไม่เคารพบูชาจะมีอันเป็นไป เช่น เจ็บป่วยหรือประกอบภารกิจใดไม่ประสบผลสำเร็จ

3. ผีนา ชาวกูยเรียกว่า “ขน้าย” ภาษาลาวเรียกว่า “ผีตาแฮก” เป็นผีที่ทำหน้าที่อารักษ์ผืนนา คอยอำนวยความสะดวกให้ชาวกล้าดงงาม น้ำปลาอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ - กระจับปี่มีสุขภาพดี

4. ผีชั้นเลว ได้แก่ ผีกระสือ ผีปอบ ฯลฯ ผีกลุ่มนี้เป็นผีที่ไม่ให้คุณ แต่คอยหลอกลอนสร้างความเคืองร้อนให้แก่ผู้คน ผีปอบคือคนที่เป็ผี เข้าสิงในร่างกายของคนอื่น เพื่อกินตับไตไส้พุงของคนที่ถูกสิง หากไม่มีหมอผีมาทำพิธีขับไล่ ผีปอบก็จะทำให้คนที่ตนเองสิงสถิตย์อยู่เสียชีวิต ชาวกูยเชื่อว่าคนที่เป็นปอบมี 2 ประเภทคือ

4.1 ผีปอบที่เกิดจากการถ่ายทอดทางบรรพบุรุษ คือ ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่าตายายหรือพ่อแม่เป็นผีปอบ เมื่อบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไป ผีปอบจะออกจากร่างและไปสิงสถิตย์อยู่กับบุคคลในครอบครัวและทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นปอบต่อไป

4.2 ผีปอบที่เกิดจากการเรียนวิชาเวทมนตร์คาถาต่างๆ เช่น เสน่ห์ยานแฝด การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง หากไม่สามารถเรียนวิชาได้สำเร็จ หรือเรียนวิชาสำเร็จจนมีวิชาแก่กล้าเกินไป หรือประพฤติดิศข้อห้ามของเวทมนตร์ ก็จะกลายเป็นผีปอบ กลายร่างเป็นคนน้าง

สุนัขคำบ่าง หรือไม่ก็เป็นสัตว์ต่างๆ ออกตะแวงหากินของคิบของควาในเวลาากลางคืน (จารูวรรณกรรมวัตร, 2535 : 106 - 107)

นอกจากผีชนิดต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ชาวภูยยังมีความเชื่อในการรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วยโดยวิธีการเข้าทรง เรียกว่า พิธีแกลมหรือแกลแพง เป็นประเพณีท้องถิ่นที่คล้ายกับประเพณีการฟ้อนผีฟ้า - ผีแถน ของชาวลาว การประกอบพิธีแกลมหรือแกลแพง ที่ชาวภูยเรียกสั้นๆ ว่า เล่นมอ - เล่นแพง นั้น จะจัดขึ้นเมื่อสมาชิกในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย โดยเจ้าตัวคนที่ไม่สบายจะต้องจัดพิธีขึ้นและเข้าร่วมในการประกอบพิธีด้วย การเล่นมอหรือเล่นแพงจะมีครูที่เรียกว่า แม่หมอ เป็นผู้ประกอบพิธีโดยมีครูบาใหญ่เป็นหัวหน้า (ภาพที่ 16) เครื่องประกอบพิธีจะมีจำนวนมากมายทั้งรูปเทียน ดอกไม้ อาหารคาวหวาน ขนม ผลไม้ มีการห่อข้าวต้ม และปั้นตุ๊กตาเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ ประดับตกแต่งบริเวณพิธี และสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการประกอบพิธีก็คือ เหล้าและบุหรี

เมื่อเริ่มพิธีครูบาใหญ่จะกล่าวคำบวงสรวงผีฟ้า - ผีมอ (ภาพที่ 18) จากนั้นจะพ้อนรำตามท่วงทำนองดนตรีที่หมอลแคน หมอลกลองบรรเลงครูบาคณอื่นๆ ก็จะเริ่มพ้อนรำตาม (ภาพที่ 19) ในขณะประกอบพิธีครูบาและครูบาใหญ่จะดื่มเหล้าสุบบุหรีและร้องรำทำเพลงเป็นภาษาอีสาน (ลาว) คล้ายๆ กับการบรรเลงเพลงหมอลำ พิธีจะเริ่มตั้งแต่ช่วงหัวค่ำและกระทำไปเรื่อยๆ จนถึงเช้าวันรุ่งขึ้น เมื่อเสร็จพิธีครูบาใหญ่ก็จะกล่าวคำลาผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน กล่าวคำอ้อลาทุกสิ่งที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ ผีมอไปจนถึงเครื่องประกอบพิธีทุกอย่าง หลังจากประกอบพิธีแกลมหรือแกลแพงแล้ว ชาวภูยเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยจะดีขึ้นหรือไม่ก็หายเป็นปกติ (ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม)

ความเชื่อในเรื่องผีมอนี้นอกจากจะแสดงออกในรูปของพิธีแกลมหรือแกลแพงแล้ว ชาวภูยยังมีการตั้งหิ้งบูชา ผีมอ แทบทุกหลังคาเรือน (ภาพที่ 11, 12, 17) และหิ้งมอจะแยกทิศเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ภายในหิ้งมอจะประกอบไปด้วยผ้าขาว รูปแกะสลัก ช้าง ม้า ธนุ หอก เรือ ขัน 5 ขัน 8 เงิน 4, 8 หรือ 12 บาท (ภาพที่ 13) เพื่อเป็นเครื่องบูชาผีมอ การบูชาผีมอของชาวภูยนั้นจะมีการนับถือกันอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและชาวภูยดั้งเดิม (ภาพที่ 15)

ความเชื่อในเรื่องผีและไสยศาสตร์ของชาวภูย ยังปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องการทำเสน่ห์ยามแฝด การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง การใช้คาถาเวทมนตร์ และการเลี้ยงผี ซึ่งเป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่า ชาวภูยมีความสามารถในด้านเหล่านี้มากกว่าชนกลุ่มอื่นๆ

เมื่อก้าวถึงความเชื่อในเรื่องผีและวิญญาณแล้ว ก็ไม่อาจกล่าวข้ามความเชื่อในเรื่องการทำนายและการเลี้ยงหายไปได้ ชาวภูยตำบลเจนแวนยังคงมีแม่หมอ และพ่อหมอเป็นที่พึ่งทางใจ

เมื่อต้องการทราบเรื่องราวในอนาคตและเรื่องที่ไม่สามารถหาทางแก้ไขเองได้ การทำนายดวงชะตาชาวภูยกุญแจนแวนจะไปพบแม่หมอ ซึ่งเป็นร่างทรงของเทพองค์ต่างๆ (ภาพที่ 8) เพื่อขอรับคำทำนายดวงชะตา โดยนำเครื่องบูชาอันประกอบไปด้วย ดอกไม้ รูป เทียน ขนมน้ำหวาน และเงิน 24 บาทไปด้วย เริ่มพิธีแม่หมอจะกล่าวคำบูชาพระ เมื่อเทพเริ่มลงประทับที่ร่างทรง แม่หมอจะพูดภาษาที่ต่างออกไปจากเดิมสลับกันไปมาหลายภาษา จากนั้นจะเริ่มให้คำทำนาย

นอกจากแม่หมอที่มีความสามารถในการทำนายชะตาแล้ว หมอโปลก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีความสามารถพิเศษในการทำนาย แต่คนส่วนใหญ่ที่ไปโปล (เสี่ยงทาย) จะเป็นคนที่มีอาการเจ็บป่วยและต้องการทราบว่าอาการเจ็บป่วยนั้นเป็นสาเหตุมาจากอะไร ผู้ที่ต้องการเสี่ยงทายจะนำข้าวสาร 1 ถ้วย ดอกไม้และเงิน 2-4 บาท ไปเป็นเครื่องบูชา โดยหมอโปลจะทำพิธีตั้งมีดในชามข้าวเพื่อเสี่ยงทาย (ภาพที่ 7) ความเชื่อในเรื่องการโปลนี้ยังคงเป็นไปอย่างมั่นคงในกลุ่มชนชาวภูยกุญแจนแวน

การแพร่กระจายของระบบความเชื่อ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับภูติผีและวิญญาณนั้น เป็นการแพร่กระจายได้โดย ไม่จำกัดขอบเขตด้านพื้นที่ ดังตัวอย่างความเชื่อที่ว่า ในปี พ.ศ. 2544 ผีแม่หม้ายจะมาทำให้คนที่เกิดปีมะ เช่น มะเมีย มะแม มะโรง มะเส็ง เสียดชีวิต วิธีการแก้ไขคือบ้านที่มีสมาชิกในครอบครัวเกิดปีมะ ต้องทำตุ๊กตาฟางตั้งไว้หน้าบ้านแล้วจะปลอดภัย จากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน ผู้นำในพิธีแซนชะพ่อหมอและแม่หมอ ไม่มีใครทราบว่าความเชื่อที่ว่านี้มีแหล่งที่มาจากไหนและใครเป็นคนบอก แต่เพื่อความสบายใจชาวบ้านก็บอกต่อๆ กันให้ถือปฏิบัติทำให้บ้านเรื่องทุกหลังที่มีสมาชิกเกิดปีมะ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวคนรุ่นเก่าหรือคนรุ่นใหม่ต่างก็พากันนำตุ๊กตาฟางมาประดับไว้หน้าบ้าน (ภาพที่ 9, 10)

นอกจากความเชื่อของชุมชนในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติแล้ว ชาวภูยกุญแจนแวนยังมีประเพณีของชุมชนที่แสดงถึงความสามัคคีและความเป็นบึกแผ่นของชุมชนอันได้แก่

ประเพณีการลงแขก ภาษาภูยกุญแจนแวนเรียกว่า “โคระ” การลงแขกเป็นประเพณีที่แสดงถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันของชาวภูยกุญแจนแวน เพราะการลงแขกคือการไปบอกกล่าวขอแรงญาติสนิทมิตรสหายให้มาช่วยทำงาน ไม่ว่าจะเป็นงานส่วนตัวหรือส่วนรวม งานส่วนตัวที่อาศัยการลงแขกนั้นมักจะเป็นงานใหญ่หรืองานหนักที่ต้องทำให้เสร็จภายในเวลา จึงต้องบอกกล่าวญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงให้มาช่วยเหลือ ได้แก่ การลงแขกทำนาหรือโคระก็จ้จกรอ ไม่ว่าจะเป็นการดำนาการเกี่ยวข้าว การนวดข้าว หรือการขนข้าวขึ้นยุ้ง จะมีการลงแขกอาศัยแรงกันเมื่อคนอื่นมาลงแขกนาของตนเองแล้ว จะมีการไปลงแขกนาคคนอื่นเป็นการตอบแทนน้ำใจแทนการจ้าง

การลงแขกจับปลาหรือโคระกอบปลา อาจเกิดขึ้นในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น การสูบน้ำบ่อหรือสระ การขึ้นบ้านใหม่ การบวชนาค ทำบุญต่างๆ ปลาที่จับได้หากเป็นการลงแขกจับ

ปลาในงานต่างๆ ก็จะเตรียมไว้เป็นอาหารเลี้ยงผู้ที่มาร่วมงานนั้น ถ้าหากมีเหลือจะแจกจ่ายกันกลับไปฝากครอบครัว

การลงแขกทำงานส่วนรวม จะเห็นในการจัดงานประเพณีของหมู่บ้าน โดยจะมีการบอกกล่าวอาศัยแรงจากชุมชนในการจัดเตรียมสถานที่ ชาวบ้านจะมาช่วยกันจนงานสำเร็จลุล่วง นอกจากนั้นการลงแขกทำงานส่วนรวมยังเห็นได้จากการพัฒนาชุมชนและการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นในช่วงวันสำคัญทางศาสนาหรือวันธรรมดา ผู้นำชุมชนจะออกปากขอแรงชาวบ้านให้ช่วยเหลือ การลงแขกพัฒนาทำความสะอาดบริเวณสองข้างทาง รวมไปถึงการลงแขกขุดทางระบายน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วม เป็นต้น

ประเพณีการทำบุญข้าวจี่ เมื่อชาวบ้านหมดภาระจากการทำนาในช่วงเดือน 3 หมู่บ้านจะจัดงานบุญข้าวจี่ หมายถึงการนำข้าวเหนียวปั้นโรยด้วยเกลือ นำไม้มาเสียบและนำไปย่างไฟ เมื่อใกล้สุกจะนำมาทาไขแล้วนำไปย่างต่อ เมื่อข้าวสุกแล้วจะนำไปถวายพระ การทำบุญข้าวจี่เป็นงานบุญที่ชาวบ้านจะกระทำร่วมกัน โดยต่างนำอาหารไปทำบุญที่วัดและร่วมกันฟังเทศน์ฟังธรรม การจัดงานบุญข้าวจี่ของชุมชนนี้ บางครั้งจะจัดในวันเดียวกันกับการประกอบพิธีแซนชะยะ และจะมีการจัดงานมหรสพมากมาย

ประเพณีการบายศรีสู่ขวัญ หรือ พิธีจุดละวาย เป็นประเพณีที่กระทำโดยหมอพราหมณ์ประจำหมู่บ้านเป็นการทำพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต ชาวภูยตำบลแจนแวนจะจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญในกรณีที่มีคนเจ็บป่วยเพ่งหาย การต้อนรับผู้มาเยือน การกลับบ้านของคนในครอบครัวที่เดินทางจากไปไกล การจบการศึกษาของเด็กนักเรียน ฯลฯ

จากข้อมูลประวัติความเป็นมาโดยสังเขปของชุมชน แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาอันยาวนานของชุมชน และความมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนชาวภูยตำบลแจนแวน สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโดยทั่วๆ ไปของชุมชนก็ไม่ต่างจากชุมชนอื่นๆ ในประเทศไทยที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีสภาพทางภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร แต่เนื่องจากชาวภูยเดิมเป็นชาวป่าจึงไม่ถนัดค้าขาย ส่งผลให้ชาวภูยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบพอมีพอกินพึ่งพาธรรมชาติ ชาวภูยมีการประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดความเชื่อด้านไสยศาสตร์อย่างเหนียวแน่น และถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดรวมไปถึงพฤติกรรมทางการเมืองของชุมชนก็ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมทางสังคม ในแง่ของการระดมสรรพกำลังในการมีส่วนร่วมสภาพทั่วๆ ไปของชุมชนในภาพรวมจึงเป็นชุมชนที่มีความพร้อมสำหรับการพัฒนาต่อไปในอนาคต